Publikace OECD - Problematika plastů a související úloha obchodních politik při podpoře cirkulární ekonomiky

07. 02. 2024

2. 2. 2024 - V závěru loňského roku vydala OECD *případovou studii*, která se věnovala problematice plastů a související úloze obchodních politik při podpoře oběhového hospodářství.

Od r. 1991 se globální používání plastů více než ztrojnásobilo a v r. 2019 dosáhlo 460 mil. t. S tím souvisejí významná zdravotní a environmentální rizika (3,4 % globálních emisí, chemické znečištění z výroby, vliv odpadů na životního prostředí). Tento nárůst není doprovázen adekvátními kapacitami pro nakládání s plastovými odpady (z objemu shromážděného k recyklaci je skutečně recyklováno jen 15 %, možnosti recyklace odpadu jsou omezeny např. chemickými přísadami v plastech). Oběh se tak v r. 2019 týkal pouze 8 % používaných plastů. Nejběžnější použití plastů (podle objemu) představují obaly. Z nich tvoří největší část obaly pro potravinářský průmysl a poptávka po balených potravinách a nápojích dále roste (mezi největší uživatele plastových obalů patří Coca-Cola, PepsiCo, Nestlé, Danone, Unilever aj.). Vedle oběhových otázek je zde přihlíženo ve stejné míře k řešením bezpečnosti, jakosti a trvanlivosti potravin při jejich skladování a přepravě. Některé technické předpisy/normy vztahující se na balené potraviny (pro jejichž splnění užívá potravinářství např. vícevrstvé obaly) zvyšují složitost procesu recyklace a mohou odrazovat od používání recyklovaných materiálů. Oběh komplikují i rozdíly v požadavcích na výrobu plastů, posuzování shody či prevenci kontaminace na jednotlivých trzích. Příkladem může být problematika ftalátů, kde je přísná regulace v zemích OECD komplikována širokým používáním ftalátů ve většině zemí mimo OECD. Rozdíly jsou ale i mezi vyspělými zeměmi: v EU i USA vyžadují předpisy pro balení potravin stejnou úroveň bezpečnosti pro ne/recyklované obalové materiály, ale EU výslovně nařízením reguluje používání recyklovaných plastů v materiálech určených pro styk s potravinami, zatímco americký úřad FDA posuzuje problematiku případ od případu.

Významnou roli v problematice plastů mají obchodní politiky (snižování cel na plastové náhražky, usnadňování obchodu pro třídící/recyklační technologie, dovoz zboží vyrobeného pomocí čistších technologií). Mezinárodní obchod usnadňuje pohyb plastů přes hranice – zviditelňuje tak nedostatky či absenci vhodných politik (pokud přispívá k nárůstu/přemísťování znečištění – např. Čína jako významný dovozce plastového odpadu v r. 2018 zavedla jeho dovozní omezení), ale nabízí i řešení úniků plastů/znečištění. Například harmonizace obchodních statistik pomáhá identifikovat a klasifikovat polo/skryté obchodní toky spojené s obaly nebo plasty ve výrobcích a tím i úniky plastů/znečištění. Přitom zemědělství a zpracované potraviny patří mezi odvětví, kterých se téma „skrytých plastů“ nejvíce týká (v r. 2019 částečně skryté toky plastů odhadovány v objemu 81 mil. t).

Synchronizace dosud převážně vnitrostátních ad hoc opatření v uvedené problematice s požadavky uplatňovanými na hranicích (v obchodu) snižuje náklady vznikající z rozdílů mezi jurisdikcemi/trhy. Uvedené aktivity zaměřené na harmonizaci, interoperabilitu norem, standardizaci procesů sledovatelnosti/posuzování shody, na potřebnou změnu pravidel užívání plastů a na posílení udržitelného obchodu probíhají mj. v rámci WTO (od r. 2020 příspěvek ke zlepšení pravidel), ISO (od r. 2019 problematika *Food loss and waste / Circular Economy)*, UNEP (od r. 2022 příprava mezinárodního *právně závazného nástroje* pro znečištění plasty) a v rámci dalších uskupení. Mezinárodní spolupráce tak umožňuje přijímání konzistentních řešení pro přechod k oběhové ekonomice v širším počtu zemí.

Mgr. Radek Stránský
Odbor pro vztahy s EU a zahraničně obchodní spolupráci, MZe